Neljapäev, 29. aprill 2021

P9_TA(2021)0156

Boliivia ning endise presidendi Jeanine Añezi ja teiste ametnike vahistamine

Euroopa Parlamendi 29. aprilli 2021. aasta resolutsioon Boliivia ning endise presidendi Jeanine Añezi ja teiste ametnike vahistamise kohta (2021/2646(RSP))

(2021/C 506/11)

Euroopa Parlament,

— võttes arvesse oma 28. novembri 2019. aasta resolutsiooni olukorra kohta Boliivias [1],

— võttes arvesse komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja 23. oktoobril 2020 Euroopa Liidu nimel tehtud avaldust üldvalimiste kohta Boliivias ning tema pressiesindaja 14. märtsi 2021. aasta avaldust viimaste arengute kohta Boliivias,

— võttes arvesse Ameerika Inimõiguste Komisjoni (IACHR) 16. märtsi 2021. aasta avaldust nõuetekohast menetlust ja õiguskaitse kättesaadavust käsitlevate üleameerikaliste normide järgimise kohta Boliivias,

— võttes arvesse ÜRO peasekretäri pressiesindaja 13. märtsi 2021. aasta avaldust Boliivia kohta,

— võttes arvesse Ameerika Riikide Organisatsiooni peasekretariaadi 15. ja 17. märtsi 2021. aasta avaldusi olukorra kohta Boliivias,

— võttes arvesse Boliivia põhiseadust,

— võttes arvesse Ameerika inimõiguste konventsiooni (San José pakt),

— võttes arvesse kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelist pakti,

— võttes arvesse kodukorra artikli 144 lõiget 5 ja artikli 132 lõiget 4,

A. arvestades, et 20. oktoobril 2019 toimunud presidendivalimistest saadik tekitab poliitiline ja sotsiaalne olukord Boliivias tõsist muret; arvestades, et laialdaste ja vägivaldsete meeleavalduste käigus on hukkunud vähemalt 35 ja saanud vigastada 833 inimest, paljusid teisi on nõuetekohaseid menetlusreegleid rikkudes kinni peetud ning teadete kohaselt on toimunud ulatuslikke inimõiguste rikkumisi ja kuritarvitusi; arvestades, et president Evo Morales on presidendi kohalt tagasi astunud ja riigist lahkunud; arvestades, et mitmed tagasiastumised tõid kaasa võimuvaakumi ning senati teine asepresident Jeanine Añez asus põhiseaduse kohaselt ajutiselt presidendi kohuseid täitma; arvestades, et Boliivia konstitutsioonikohus (*Tribunal Constitucional Plurinacional*, TCP) kinnitas Jeanine Áñezi ajutise asumise presidendi ametikohale;

B. arvestades, et põhiseaduslikku mandaati järgides astusid Jeanine Añez ja ajutised ametivõimud vajalikud sammud, et korraldada uued demokraatlikud, kaasavad, läbipaistvad ja ausad valimised, mis toimusid 2020. aasta oktoobris, vaatamata COVID-19 põhjustatud raskustele; arvestades, et presidendiks valiti partei MAS esindaja Luis Arce ning seda tunnustasid Jeanine Áñez ja rahvusvaheline üldsus, sealhulgas Euroopa Liit, millega tagati võimu läbipaistev ja rahumeelne üleandmine;

C. arvestades, et viimastel kuudel on leidnud kinnitust teated mitmete MASi toetajate vastu algatatud kohtuprotsesside tühistamisest või lõpetamisest ning on sagenenud ähvardused hakata MASi valitsusega opositsioonis olevaid poliitikuid kohtulikult taga kiusama; arvestades, et 18. veebruaril 2021 kinnitas parlament (*Asamblea Legislativa Plurinacional*) ebamääraselt sõnastatud presidendi määruse 4461, millega kuulutati välja üldine amnestia nendele president Arce valitsuse toetajatele, kes anti Áñezi ametiajal kohtu alla 2019. aasta oktoobris alanud nn poliitilise kriisiga seotud kuritegude eest;

[1] Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2019)0077.

D. arvestades, et 13. märtsil 2021 peeti terrorismis, mässus ja vandenõus süüdistatuna kinni Jeanine Áñez, kaks tema valitsuse ministrit (endine energeetikaminister Rodrigo Guzmán ja endine justiitsminister Álvaro Coimbra) ning teisi aastatel 2019–2020 ajutisse valitsusse kuulunud isikuid, ja prokurörid süüdistavad neid 2019. aastal riigipöördes osalemises; arvestades, et nende eelvangistust on pikendatud kuue kuuni ja endist presidenti Añezt ähvardab süüdimõistmise korral 24-aastase vangistus; arvestades, et on väljastatud veel kolme endise ministri vahistamismäärused; arvestades, et algul ei antud vangistatud endisele presidendile Jeanine Áñezile arstiabi;

E. arvestades, et prokuröride esitatud süüdistuse aluseks oli MASi kuuluva kongressiliikme kaebus, mille kohaselt eelnimetatud isikud kuulusid organisatsioonidesse, mille eesmärk oli hävitada Boliivia põhiseaduslik kord, ning edendasid, juhtisid ja toetasid neid organisatsioone; arvestades, et prokurörid esitasid Jeanine Áñezile süüdistuse kui ajutisele presidendile, mitte kui tsiviilisikule või mis tahes muud avalikku rolli täitvale isikule; arvestades, et 2009. aasta põhiseaduse artikli 159 lõikes 11, artikli 160 lõikes 6, artikli 161 lõikes 7 ja artikli 184 lõikes 4 ning 8. oktoobri 2010. aasta seaduses on sätestatud erimenetlus kohtumõistmiseks presidendi, asepresidendi ja eri kohtute kõrgemate ametnike üle; arvestades, et prokuratuuri poolt president Áñezi vastu algatatud kohtumenetlus ei ole Boliivia põhiseadusega kooskõlas; arvestades, et menetluse saatedokumentides sisalduvad tõendid näivad olevat ebaselged;

F. arvestades, et nendes kuritegudes süüdistatavad väidavad, et tegu on tagakiusamisega; arvestades, et siiani vahistatud isikud väidavad, et neid ei ole süüdistustest nõuetekohaselt teavitatud, kuigi riigiprokuratuur rõhutas, et vahistamismäärused väljastati kooskõlas seadusega ja kinnipeetute õigusi rikkumata; arvestades, et ombudsmani büroo otsustas jälgida Boliivia politsei ja prokuratuuri tegevust, et tagada nõuetekohane menetlus ja vahistatute kaitseõiguse austamine;

G. arvestades, et Ameerika riikide demokraatiaharta artikli 3 kohaselt on avalike võimude lahusus ja sõltumatus esindusdemokraatia oluline osa; arvestades, et San José pakti artiklis 8 rõhutatakse kohtulikke tagatisi ja nõuetekohast menetlust; arvestades, et mitmed rahvusvahelised organisatsioonid on väljendanud muret kohtumehhanismide kuritarvitamise pärast Boliivias ja asjaolu pärast, et valitsev partei kasutab neid üha enam repressiivvahenditena; arvestades, et vastvalitud president Arce lubas, et tema valitsuse ajal prokuröridele ja kohtunikele poliitilist survet ei avaldata;

H. arvestades, et Boliivia kohtusüsteemi usaldusväärsust mõjutavad jätkuvad teated selle sõltumatuse puudumisest, ulatuslikust poliitilisest sekkumisest ja korruptsioonist;

I. arvestades, et Ameerika Inimõiguste Komisjon (IACHR) on rõhutanud, et teatavad Boliivia terrorismivastased seadused rikuvad seaduslikkuse põhimõtet, kuna need sisaldavad muu hulgas terrorismi terviklikku määratlust, mis on paratamatult liiga üldine või ebamäärane; arvestades, et riigid peaksid kuritegude määratlemisel järgima seaduslikkuse põhimõtet; arvestades, et Boliivia konstitutsioonikohtu (*Tribunal Constitucional Plurinacional*) otsust ootavad kaebused, milles nõutakse, et karistusseadustiku artikkel 123 mässukuritegude kohta ja artikkel 133 terrorismi kohta tunnistataks põhiseadusevastaseks, kuna need väidetavalt rikuvad Ameerika inimõiguste konventsiooni ja Boliivia põhiseadust;

J. arvestades, et EL on Boliivia pikaajaline partner ning peaks jätkama selle riigi demokraatlike institutsioonide, õigusriigi põhimõtte tugevdamise, inimõiguste ning majandusliku ja sotsiaalse arengu toetamist; arvestades, et ELil on olnud oluline roll 2019. ja 2020. aastal Boliivias rahu kindlustamisel ning valimiste toetamisel;

1. mõistab hukka endise ajutise presidendi Áñezi, tema kahe ministri ja teiste poliitvangide meelevaldse ja ebaseadusliku kinnipidamise; kutsub Boliivia ametivõime üles need isikud viivitamata vabastama ja loobuma nende vastu esitatud poliitiliselt motiveeritud süüdistustest; nõuab läbipaistvat ja erapooletut, poliitilisest survest vaba õigusemõistmise raamistikku, ning nõuab tungivalt, et ametivõimud tagaksid nende isikute heaoluks vajaliku arstiabi;

2. rõhutab, et endine president Áñez täitis senati teise asepresidendina täielikult oma Boliivia põhiseadusest tulenevat kohust täita lünk presidendivõimus, mille põhjustas endise presidendi Evo Moralese tagasiastumine pärast väidetavast valimispettusest ajendatud vägivaldseid rahutusi; rõhutab, et Boliivia konstitutsioonikohus kiitis heaks võimu üleandmise Jeanine Áñezile; märgib, et 18. oktoobril 2020 toimunud valimised kulgesid vahejuhtumiteta ja kõigi demokraatlike tagatistega;

Neljapäev, 29. aprill 2021

3. väljendab muret Boliivia kohtusüsteemi sõltumatuse ja erapooletuse puudumise ning laialt levinud struktuursete probleemide pärast; märgib, et sõltumatuse puudumine mõjutab õiguskaitse kättesaadavust ja üldisemalt vähendab kodanike usaldust riikliku kohtusüsteemi vastu; mõistab hukka poliitilise surve, mida kohtusüsteemile avaldatakse poliitiliste oponentide tagakiusamiseks, ning rõhutab, kui oluline on säilitada nõuetekohased menetlustagatised ja tagada, et kohtud on igasugusest poliitilisest survest vabad; rõhutab, et ohvrid väärivad tõelist ja erapooletut õigusemõistmist ning et kõik kuritegude toimepanejad tuleb vastutusele võtta, ilma et nende poliitiliste vaadete tõttu antaks neile amnestiat või armu; nõuab võimuharude sõltumatuse täielikku austamist ja täielikku läbipaistvust kõigis kohtumenetlustes;

4. rõhutab, et kõik kohtumenetlused tuleb läbi viia täielikus kooskõlas rahvusvahelises õiguses sätestatud nõuetekohase menetluse põhimõttega; rõhutab, et kohtumenetlus peaks moodustama osa sõltumatust ja erapooletust kohtusüsteemist, mis on vaba teiste riigiasutuste sekkumisest, ning pakkuma kohtulikke tagatisi, tagama õiguskaitse ja juurdepääsu õigusemõistmisele;

5. nõuab tungivalt, et Boliivias tuleb viivitamata läbi viia kohtusüsteemi struktuurimuutused ja reformid, eelkõige selle koosseisu osas, et tagada õiglane ja usaldusväärne kohtumõistmine, erapooletus ja nõuetekohane menetlus; kutsub Boliivia valitsust üles tegelema riigis laialt levinud korruptsiooni probleemiga; kutsub Boliivia valitsust üles muutma karistusseadustiku artikleid mässu- ja terrorismikuritegude kohta, milles on terrorismi määratletud liiga üldiselt, mis võib kaasa tuua seaduslikkuse ja proportsionaalsuse põhimõtete rikkumise;

6. palub Boliivia prokuratuuril alustada uuesti uurimist seoses sellega, et väidetavalt suunas Moralesi valitsus alusetute maksetega 1,6 miljonit USA dollarit avaliku sektori vahendeid konsultatsioonifirmale Neurona;

7. tuletab meelde tõhustatud ja tulemuslike dialoogikanalite hädavajalikkust Boliivia institutsioonide raamistikus, et edendada demokraatlikke väärtusi, õigusriiki ja inimõiguste austamist; kutsub Boliivia ametivõime üles juhtima lepitusprotsessi eesmärgiga leevendada Boliivia ühiskonnas varjatud pingeid ja vaenulikkust;

8. väljendab muret raske sotsiaalse ja poliitilise olukorra pärast, mis on Boliivias alates 2019. aastast süvenenud ja halvenenud, ning avaldab sügavat kahetsust seoses tragöödiaga, mis on leerist sõltumata tabanud kõiki Boliivia rahutuste ohvreid; rõhutab, et on hädasti vaja säilitada riigi täiesti seaduslik mitmerahvuseline ja mitmekeelne olemus; kutsub Boliiviat üles viima läbi struktuurimuutusi ja -reforme, sealhulgas nimetama ametisse sõltumatu ja erapooletu ombudsmani, et tegeleda riigis puhkenud kriiside algpõhjustega;

9. on kindel, et EL ja Boliivia peaksid jätkama ja tõhustama oma osalemist ja dialoogi GSP+ läbirääkimiste raames, kuna Boliivia on ainus Andide Ühenduse riik, kellel ei ole ELiga lepingut; on veendunud, et EL peaks jätkama Boliivia toetamist ja olema valmis seda jätkama, tingimusel et olukorra parandamiseks võetakse selged meetmed ning austatakse demokraatiat, õigusriigi põhimõtet ja inimõigusi;

10. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjonile, komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, Boliivia valitsusele, Boliivia konstitutsioonikohtule, Ameerika Riikide Organisatsioonile, Ameerika Inimõiguste Komisjonile, Andide Parlamendile ja Euroopa – Ladina-Ameerika parlamentaarsele assambleele, ÜRO peasekretärile ja ÜRO inimõiguste ülemvolinikule.